

СЕМАНТИКА ТА СУТНІСТЬ ТЕРМІНА «СОЦІАЛЬНА БЕЗПЕКА»

Коваль Олександр Пилипович,
доктор економічних наук, доцент
старший науковий співробітник

Унаслідок численних спроб науковців та експертів розтлумачити термін «соціальна безпека» він є настільки широким і розмитим поняттям, що вживання зазначеного терміна щоразу потребує роз'яснення та уточнення.

Більшість дослідників соціальної безпеки розглядають людину як бенефіціара, тобто об'єкт захисту від загроз. Предметом їх дослідження є нейтралізація загроз для соціуму.

Натомість інша, хоча й значно менш чисельна, частина дослідників розглядає сутність соціальної безпеки в кардинально іншому вимірі. Зокрема, йдеться не про ті чи інші загрози для соціуму, а навпаки, про загрози з боку соціуму для національної безпеки.

У статті доведено, що обидва трактування соціальної безпеки тісно пов'язані одне з одним, при цьому загрози для однієї породжують загрози для іншої, утворюючи замкнене коло. Але первинною необхідно вважати соціальну безпеку для соціуму, оскільки первісно загрози для соціуму породжують загрози з боку соціуму.

Ключові слова: соціальна безпека, соціальні загрози, соціум.

Koval Oleksandr

SEMANTICS AND ESSENCE OF THE TERM «SOCIAL SECURITY»

As a result of numerous attempts of scientists and experts to explain the term «social security», it has become so broad and vague notion that the every use of the term needs explanation and clarification.

The vast majority of social security researchers consider human as the beneficiary, which is the object of protection against threats. The subject of their study is neutralisation of the threats to society. Instead, some researchers, far less numerous part, consider the nature of social security in radically different terms. In particular, it is not a certain threat to society, but rather a threat posed by society to national security.

The article proved that both interpretations of social security closely related to each other, and the threats to the one generate threats to the other, creating a vicious circle. But social security for society should be considered as the primary one, because threats to society initially generate threats from society.

Keywords: social security, social threats, society.

Термінологічна чіткість є найголовнішою умовою і запорукою будь-якого науково-практичного дослідження, адже без ясної та однозначної дефініції неможливо визначити сутність жодного явища в економічній сфері. Унаслідок численних спроб науковців та експертів розтлумачити термін «соціальна безпека» він є настільки широким і розмитим поняттям, що вживання зазначеного терміна щоразу потребує роз'яснення та уточнення. Саме цим диктується необхідність упорядкувати наявні підходи до визначення й сутності терміна.

Найбільш значущими та масштабними дослідженнями проблематики соціальної безпеки останніх років є монографії В. І. Куценко і В. П. Удовиченко [1] та Д. В. Зеркалова і О. Ю. Арламова [2]. Системну парадигму соціальної безпеки на різних рівнях суспільної ієрархії досліджено О. І. Ляш [3]. Теоретичні основи сутності та змісту соціально-економічної безпеки розглянуто Б. О. Язлюком [4]. Окремий інтерес в аспекті дослідження сутності терміна «соціальна безпека» становить стаття Р. П. Підлипної [5].

Метою цієї статті є подальший розвиток науково-практичних поглядів щодо сутності та природи соціальної безпеки.

Насамперед зазначимо, що визначення соціальної безпеки в Україні не закріплено на законодавчому рівні. Профільний закон «Про основи національної безпеки України» [6], як не дивно, містить лише максимально узагальнене, а отже, фактично неприйнятне для практичного використання визначення терміна «національна безпека» без розкриття сутності його (терміна) складників.

Проте термін «соціальна безпека» зафіксовано на нормативному рівні. Так, згідно з Методичними рекомендаціями щодо розрахунку рівня економічної безпеки України [7], «соціальна безпека – це стан розвитку держави, за якого держава здатна забезпечити гідний і якісний рівень життя населення незалежно від віку, статі, рівня доходів, сприяти розвитку людського капіталу як найважливішої складової економічного потенціалу країни».

Таке визначення соціальної безпеки навряд чи можна вважати всеосяжним та однозначним, оскільки воно має два принципові недоліки: вузькість і розмитість. По-перше, поняття «соціальна безпека» не обмежується винятково рівнем життя населення, а є принципово ширшим. По-друге, викликає певний сумнів застосування словосполучення

«сприяти розвитку» як недостатньо змістовне та позбавлене конкретного наповнення.

Утім, термін «соціальна безпека» не може «поскаржитися» на брак уваги з боку дослідників. Надвелика кількість визначень соціальної безпеки позбавляє їх поодинокий аналіз можливості і сенсу. Однією з найвдаліших таких спроб останнього часу є публікація Р. П. Підлипної [5]. Тому в межах цього доробку зосередимось на узагальненій семантиці терміна «соціальна безпека» (див. табл. 1). Аналіз сукупності його визначень доводить, що їх абсолютна більшість містить як базові (обов'язкові), так і додаткові (необов'язкові) елементи. До базових належать:

- позитивна (бажана) сутність явища. Найбільш вживаними позитивними сутностями є: стан (рівень) захищеності, здатність протистояти (нейтралізувати), відсутність загроз (небезпеки), сукупність умов (заходів), недопущення;

- об'єкт впливу. Він зазвичай складається з двох частин, а саме: негативна (небажана) сутність явища та її спрямованість:

- як негативну сутність дослідники найчастіше обирають загрози, негативний вплив (наслідки негативного впливу), небезпеку, зовнішні чинники;

- спрямованість вказує на об'єкт впливу негативної сутності. Найчастіше

Таблиця 1

Семантика визначення терміна «соціальна безпека»

	Базові елементи визначення			
	Позитивна сутність (предмет)	Об'єкт впливу		Бенефіціар
		Негативна сутність	Спрямованість	
Соціальна безпека – це:	<ul style="list-style-type: none"> • стан (рівень) захищеності; • захищеність; • здатність суспільних інститутів (протистояти, нейтралізувати); • відсутність (загроз, небезпеки); • сукупність умов (заходів); • недопущення 	<ul style="list-style-type: none"> • загрози; • негативний вплив (наслідки); • небезпека; • зовнішні; чинники 	<ul style="list-style-type: none"> • інтереси (соціальні, життєво важливі); • життя, здоров'я, добробут, освіта, культурний розвиток тощо 	<ul style="list-style-type: none"> • суспільство (соціум, населення); • соціальні суб'єкти (групи); • особа (індивід, громадянин, людина)
Додаткові елементи визначення				
Сутність впливу	Суб'єкт впливу	Допоміжна ознака		
<ul style="list-style-type: none"> • нейтралізація; • убезпечення; • захист; • забезпечення 	<ul style="list-style-type: none"> • суспільство; • держава; • суспільні інститути 	<ul style="list-style-type: none"> • результат реалізації соціальної політики; • досягнення в суспільстві соціальної злагоди й цілісності; • гарантування можливості задоволення основних потреб; • збереження соціальної перспективи тощо 		

як спрямованість дослідники обирають інтереси (соціальні, життєво важливі тощо), життя, здоров'я, добробут, освіту, культуру тощо.

У дослідженнях трапляються поєднання негативної сутності та спрямованості, наприклад загроза соціальним інтересам, небезпека життєво важливим інтересам, негативний вплив на здоров'я тощо;

- бенефіціар. У якості бенефіціара найчастіше зазначають суспільство (соціум, населення), соціальні суб'єкти (соціальні групи, групи людей), окрему особу (індивіда, людину).

Базові елементи (сутність, об'єкт впливу та бенефіціар) зазвичай застосовуються у визначенні в довільному порядку. Їх наявність уже дає узагальнене уявлення про сутність терміна «соціальна безпека». Наприклад, «соціальна безпека – це стан захищеності суспільства від загроз життєво важливим інтересам людини».

Однак наявність лише базових елементів позбавляє визначення можливості практичного вживання внаслідок надлишкового узагальнення, а отже, конкретного змістовного наповнення. Тому найчастіше дослідники збагачують визначення додатковими елементами, а саме:

- сутність впливу. У якості такої дослідники найчастіше застосовують термін «нейтралізація». Як варіанти: «убезпечення», «забезпечення відсутності», «захист» тощо;

- суб'єкт впливу. У якості суб'єкта найчастіше згадується держава (суспільство) та суспільні інститути в різних варіаціях;

- допоміжні ознаки. Це найширше поле для фантазій автора. У якості таких можуть зазначатися, наприклад, результати реалізації соціальної політики, досягнення в суспільстві соціальної злагоди й цілісності, гарантування можливості задоволення основних потреб, збереження соціальної перспективи. Список можна продовжувати майже безкінечно. Кількість допоміжних ознак інколи перевищує всі розумні межі.

На практиці додаткові елементи визначення терміна «соціальна безпека» можуть визначатися метою дослідження.

Дозволимо собі кілька міркувань з приводу базових та додаткових елементів визначення соціальної безпеки.

Автору неодноразово доводилося бути свідком та учасником дискусій щодо *позитивної сутності* соціальної безпеки – стан, здатність, відсутність чи сукупність умов. Практичним результатом таких дискусій стала тверда впевненість у їх (дискусій) несуттєвості. З погляду змістовного наповнення всі наведені терміни є рівнозначно вдалими та придатними для використання. Вибір залежить лише від уподобань конкретно дослідника.

Щодо *об'єкта впливу* ситуація дещо складніша. Найбільш вдалим варіантом *негативної сутності*, на думку більшості експертів, варто вважати термін «загроза», оскільки він нерозривно пов'язаний із сутністю будь-якої безпеки, у т.ч., звісно, й соціальної. Іншими словами, безпека – це відсутність загроз.

Щодо *спрямованості* негативної сутності, то тут необхідно зробити зауваження. Позаяк ідеться саме про соціальну безпеку, логічно говорити про відсутність загроз соціального характеру. Однак треба з'ясувати, які саме загрози слід відносити до соціальних. Для вирішення цього завдання скористаймося підходом ООН (ПРООН) [8], яка розробила всеосяжну Концепцію безпеки людини, що складається із семи основних категорій (компонентів), а саме: безпека для здоров'я, економічна, продовольча, екологічна, особиста, громадська і культурна, а також політична безпека. Як бачимо, соціальна безпека у фронтальному трактуванні в цьому переліку відсутня.

Безпека для здоров'я трактується ООН як захищеність людини від ризиків захворюваності, тобто можливість жити в безпечному для здоров'я середовищі; доступність ефективного медичного обслуговування (відносна свобода від захворювань і заражень). До загроз безпеці здоров'я належать несприятливі умови життя: неповноцінне харчування, небез-

печні для здоров'я умови праці, низькі і нестабільні доходи, бідність та убогість, обмеження доступу до ефективного медичного обслуговування (тут і далі – за даними Д. В. Зеркалова, О. Ю. Арламова [2]).

Економічна безпека трактується ООН як забезпеченість доходом, достатнім для задоволення насущних потреб (гарантований мінімальний дохід). Ми цілком згодні саме з такою постановкою питання. Проте більшість дослідників трактує економічну безпеку як загрозу зниження добробуту чи споживання людини, окремої соціальної групи чи суспільства від його поточного рівня, з чим навряд чи можна погодитися.

У загальній постановці питання зниження споживання не є загрозою як такою. Наприклад, якщо людина внаслідок зниження життєвого рівня замість імпортованих апельсинів почала споживати вітчизняні яблука або змінила імпортне авто на вітчизняне, це не зумовлює жодної суттєвої загрози (крім хіба що морального дискомфорту через зниження рівня самооцінки та/або задоволеності життям). Безпосередня загроза виникає лише у разі, коли рівень споживання стає критично низьким, ставлячи людину на межу фізичного виживання. У цьому випадку недостатнє (неповноцінне) харчування призводить до розвитку різних захворювань (загроза здоров'ю) чи навіть до смерті (загроза життю).

Така сама логіка успішно може бути застосована й до інших аспектів споживання – одяг, лікування, засоби гігієни тощо, навіть житло. Обмеження спричиняють виключно моральний дискомфорт, доки не набувають критичного масштабу, наприклад, людина без теплого одягу та житла взимку хворіє чи взагалі замерзає.

Отже, дотримуючись цієї логіки, економічна безпека не є самостійним видом безпеки. Вона є лише підвидом більш широкої категорії – безпеки для здоров'я та життя людини.

Продовольча безпека трактується ООН як доступність основних продуктів харчування, що припускає їх наявність у достатній кількості і вільного доступу

до них, достатню купівельну спроможність населення (фізична і економічна доступність продуктів харчування). Не важко помітити, що продовольча та економічна безпеки частково накладаються одна на одну в частині економічної доступності продуктів харчування. Натомість продовольча безпека є дещо ширшою категорією, оскільки вміщує поняття фізичної доступності продуктів харчування. Йдеться про фізичну відсутність продуктів харчування для населення через різноманітні причини: засуху, неврожай, торговельне ембарго, воєнні дії, блокаду тощо.

Проте фізична недоступність продуктів харчування має для населення ті самі наслідки, що й економічна. Відсутність повноцінного харчування (нестача білків, жирів, вуглеводів, вітамінів чи мінеральних речовин) призводить до розвитку захворювання, а в крайньому разі – до смерті людини. Отже, продовольча безпека незалежно від її природи (фізична чи економічна) є нічим іншим, як безпекою для здоров'я та життя людини.

Екологічна безпека трактується ООН як свобода і захист від загроз екологічного забруднення, насамперед наявність чистого повітря і незабрудненої води; можливість придбання екологічно безпечної їжі; можливість проживання в умовах, що не становлять небезпеки для здоров'я з погляду екології (житло, умови праці тощо); захищеність від екологічних катастроф (доступність чистої води й чистого повітря, система землекористування, яка зберігає родючість ґрунту). Загрози екологічній безпеці визначаються радіаційним забрудненням, хімічним забрудненням навколишнього середовища, геомагнітним й електромагнітним випромінюванням.

Як видно з наведеного переліку, забруднення, випромінювання, як і ризики нових біотехнологій, зрештою шкодять здоров'ю та загрожують життю людей. Тобто екологічна безпека також є безпекою для здоров'я та життя людини.

Особиста безпека трактується ООН як свобода і захист людини від фізичного

насильства та погроз. До загроз особистій безпеці належать природні й техногенні аварії та катастрофи; ризик нещасних випадків на виробництві, на транспорті, в побуті; смертність від ДТП. Сюди ж входять злочинність та насильство держави (фізичні тортури, примусові роботи в зонах підвищеної небезпеки для здоров'я і життя тощо), насильство над дітьми та жінками, насильство на роботі. Отже, особиста безпека поєднує загрози як життю і здоров'ю, так і моральному самовідчуттю (погрози, примус) людини.

Громадська і культурна безпека трактується ООН як захищеність культурного різноманіття меншин і захист суспільного розвитку від деструктивних тенденцій (збереження культурної своєрідності). Загрози культурній і громадській безпеці викликають руйнування традиційних спільнот – родини, громади, організації, етнічної групи, деструктивні тенденції в розвитку суспільства, які не піддаються точному кількісному вимірюванню.

До цього ж переліку входить і загроза депопуляції населення. Ми дозволимо собі з цим не погодитися, позаяк є підстави вважати демографічну безпеку окремим видом з двох причин.

По-перше, усі наведені різновиди безпеки є такими як для особи, так і для окремої соціальної групи та суспільства загалом. Натомість об'єктом демографічної безпеки є лише соціальна група чи суспільство, але не особа.

По-друге, усі наведені різновиди безпеки є зовнішніми стосовно людини, тоді

як демографічна – внутрішньою. Можна навіть говорити про те, що демографічна безпека є «автобезпекою», оскільки рішення щодо планування сім'ї зазвичай приймаються її членами.

Варто зазначити, що загрози громадській та культурній безпеці не є загрозами для здоров'я і життя людини. Вони швидше мають морально-ціннісну природу.

Насамкінець, *політична безпека* трактується ООН як можливість жити в суспільстві, яке визнає основні права людини (захист основних прав людини і свобод). Загрози політичній безпеці характеризуються політичними переслідуваннями, репресіями з боку держави щодо окремих осіб і груп, контролем сфери ідеології та інформації.

Отже, загрози політичній безпеці мають також морально-ціннісну природу.

Узагальнимо зазначене в таблиці 2. Як видно з таблиці, перші чотири з восьми категорій безпеки для людини (безпека для здоров'я, економічна, продовольча та екологічна) означають відсутність загроз винятково здоров'ю та життю людини. Можна сказати, що природа цих загроз має раціональний характер та піддається дії об'єктивних законів (фізики, хімії, економіки тощо). Така раціональність дає нам підстави об'єднати ці загрози в окремий вид безпеки, а саме – соціальна безпека, оскільки вся соціальна сфера має винятково раціональний характер, опікуючись лише раціональними сутностями (доходи, соціальне страхування, соціальні допомоги, соціальні послуги тощо).

Таблиця 2

Природа та підпорядкованість категорій безпеки для людини

Категорія (компонента) безпеки	Природа	Спрямованість загрози	Вид безпеки
Безпека для здоров'я	Економічна	Здоров'я та життя	Соціальна
Економічна			
Продовольча			
Екологічна			
Особиста	Техногенна, виробнича, побутова, кримінальна	Здоров'я та життя, внутрішній світ	Соціальна, гуманітарна
Громадська і культурна	Морально-ціннісна	Внутрішній світ	Гуманітарна
Демографічна			
Політична			

Загрози соціальній безпеці мають різну природу, у т.ч. й економічну. Тому можна вважати, що широко вживана лексична форма «соціально-економічна безпека» є поодиноким випадком соціальної безпеки. Так само правомірними, хоча й менш вживаними є лексичні форми «соціально-екологічна», «соціально-техногенна», «соціально-біологічна» безпеки тощо.

Зазначене дає нам змогу сформулювати максимально узагальнене, проте гранично коректне визначення терміна «соціальна безпека», а саме: *соціальна безпека – це відсутність загроз здоров'ю та життю людини*. Її складниками є соціально-економічна, соціально-політична, соціально-біологічна та інші підвиди соціальної безпеки.

Аналогічно три останні категорії (громадська і культурна, демографічна та політична) означають відсутність загроз для способу життя, культури, віри, традицій, цінностей, духовності, моральності, цілей, ідеалів тощо, тобто ірраціональних сутностей, які за сукупністю визначають внутрішній світ людини. Це дає нам підстави об'єднати їх в інший вид безпеки – гуманітарну, оскільки, на відміну від соціальної, предмет гуманітарної безпеки лежить в ірраціональній сфері. Природа гуманітарної безпеки є здебільшого морально-ціннісною. Автор не є експертом з гуманітарної безпеки, але може запропонувати таке визначення: *гуманітарна безпека – це відсутність загроз внутрішньому світу людини*.

Окрема категорія безпеки для людини – особиста – має подвійний характер, об'єднуючи у своєму складі елементи як соціальної, так і гуманітарної безпеки. Проте в реальному житті всі ці категорії інколи взаємопов'язані і доповнюють одна одну.

Таким чином, соціальна та гуманітарна безпеки поділяють між собою увесь спектр безпек для людини в трактуванні ООН. Тому термін «соціально-гуманітарна безпека» можна вважати синонімом терміна «безпека для людини».

Наостанок зупинимось на ще одному нюансі. Більшість дослідників соціальної

безпеки розглядають людину як бенефіціара, тобто об'єкт захисту від загроз. Предметом їх дослідження є нейтралізація загроз для соціуму. (У цій статті автор усвідомлено обходить увагою рівні соціальної загрози – суспільство загалом, окремі соціальні групи чи особу, оскільки це питання варте окремого розгляду). Такий підхід можна умовно вважати традиційним, тому дослідників цього напрямку також умовно позначимо як «традиційників».

Натомість інша, хоча й значно менш чисельна, частина дослідників розглядає сутність соціальної безпеки в кардинально іншому вимірі. Зокрема, йдеться не про ті чи інші загрози для соціуму, а навпаки, про загрози з боку соціуму для національної безпеки (наприклад, державний переворот, революція, насильницька зміна існуючого ладу) або людини чи окремої соціальної групи (наприклад, різанина на релігійному, національному, політичному підґрунті тощо). Дослідників цього напрямку умовно позначимо як «альтернативників».

Наприклад, С. Пирожков вважає, що соціальна безпека – це: «Результат ефективної соціальної політики, яка має застерігати суспільство від соціальних вибухів, відкритих і прихованих виявів громадської непокори та інших конфліктних ситуацій ...» (наведено за даними Р. П. Підлипної [5]). Тобто, згідно з позицією альтернативників соціальна безпека – це відсутність загроз національній безпеці з боку своїх громадян.

Погляди традиційників та альтернативників на соціальну безпеку розходяться у двох принципових моментах:

- бенефіціар. Якщо в дослідженнях традиційників бенефіціаром є людина, то в альтернативників – це держава як політична форма організації управління суспільством та забезпечення в ньому ладу і стабільності або окремі її інститути (ідеологія, політичний курс, панівна релігія тощо);

- характер загроз. Неважко помітити, що в дослідженнях традиційників загрози соціальній безпеці мають як «руководний» (тобто такий, що є результатом

людської діяльності), так і нерукотворний характер (засуха, виверження вулкана, епідемія тощо). Загрози гуманітарній безпеці мають винятково рукотворний характер. Натомість у дослідженнях альтернативників усі загрози мають тільки рукотворний характер, тобто їх джерелом є певні соціальні групи, що формуються на економічних, релігійних, національних, ідеологічних, політичних засадах тощо.

Разом з тим предмети дослідження традиційників та альтернативників нерозривно пов'язані між собою. Якщо загроза соціальній безпеці в розумінні альтернативників реалізується в насильницький спосіб (громадянська війна, революція тощо), то водночас реалізується загроза соціальній безпеці в розумінні традиційників (загроза здоров'ю та життю людини).

Якщо загроза соціальній безпеці в розумінні альтернативників реалізується в ненасильницький спосіб (наприклад, поступова зміна панівної релігії з християнської на мусульманську), то водночас реалізується загроза гуманітарній безпеці в розумінні традиційників (у наведеному прикладі – загроза внутрішньому світу християн).

У межах цього доробку не можна залишати поза увагою питання щодо первинності і вторинності соціальних безпек

у розумінні традиційників та альтернативників. Неважко дійти висновку, що загрози здоров'ю, життю і внутрішньому світу людини призводять до формування протестних настроїв у суспільстві, які породжують загрозу національній безпеці. Іншими словами, загрози для соціуму є первинними щодо загроз з боку соціуму, оскільки перші спричиняють другі. Але другі, своєю чергою, спричиняють перші, тобто коло замикається.

Висновки

1. Термін «соціальна безпека» в розумінні дослідників зазвичай має два трактування: традиційне (відсутність загроз для соціуму) та альтернативне (відсутність загроз з боку соціуму).

2. Соціальна безпека у традиційному розумінні (соціальна безпека для соціуму) – це відсутність загроз здоров'ю та життю людини.

3. Соціальна безпека в альтернативному розумінні (соціальна безпека з боку соціуму) – це відсутність загроз національній безпеці з боку власних громадян.

4. Обидва види соціальних загроз тісно пов'язані одна з одною, при цьому одна породжує іншу, утворюючи замкнене коло. Але первинною слід вважати соціальну безпеку для соціуму.

Список використаних джерел

1. *Куценко В. І.* Соціальна безпека в контексті сталого розвитку / В. І. Куценко, В. П. Удовиченко. – Чернівці : Видавець Лозовий В. М., 2010. – 652 с.
2. *Зеркалов Д. В.* Соціальні проблеми сталого розвитку : монографія / Д. В. Зеркалов, О. Ю. Арламов. – К. : Основа, 2013. – 562 с.
3. *Ляш О. І.* Системна парадигма соціальної безпеки на різних рівнях суспільної ієрархії / О. І. Ляш // Механізм регулювання економіки. – 2011. – № 2. – С. 23–32
4. *Язлюк Б. О.* Теоретичні основи сутності та змісту соціально-економічної безпеки / Б. О. Язлюк // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2014. – Т. 16. – № 1. – С. 149–154.
5. *Підлипна Р. П.* Методологічні засади тлумачення дефініції «соціальна безпека» / Р. П. Підлипна // Наук. вісн. НЛТУ України. – 2015. – Вип. 25.2. – С. 275–280 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nvunfu.esy.es/Archive/2015/25_2/48.pdf
6. *Про основи національної безпеки України* : Закон України від 19.06.2003 р. № 964-IV // Урядовий кур'єр. – 2003. – 30 липня. – № 139.
7. *Про затвердження* Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України : наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 р. № 1277.
8. *Доклад* о развитии человека за 1994 г. Программа развития ООН. – Нью-Йорк : Оксфорд юниверсити пресс, 1994.

References

1. Kucenko, V. I., & Udovychenko, V. P. (2010). Socialna bezpeka v konteksti staloho rozvytku [Social Security in the context of sustainable development]. Chernihiv : Publisher Lozovyy V. M. [in Ukrainian].
2. Zerkalov, D. V., & Arlamov, O. Yu. (2013). Socialni problemy staloho rozvytku [Social problems of sustainable development]. K. : Osnova [in Ukrainian].
3. Ilyash, O. I. (2011). Systemna paradyhma socialnoyi bezpeky na riznyh rivnyah suspynoyi iyerarhiyi [System paradigm of social security at different levels of social hierarchy]. Mexanizm rehulyuvannya ekonomiky – Mechanism of Economic Regulation, 2, 23–32 [in Ukrainian].
4. Yazlyuk, B. O. (2014). Teoretychni osnovy sutnosti ta zmistu socialno-ekonomichnoyi bezpeky [Theoretical basis of the essence and content of socio-economic security]. Ekonomichnyj analiz : zb. nauk. prac – Economic analysis collection of papers. (Vols 16, № 1), (pp. 149–154). Ternopil : Vydavnycho-polihrafichnyj centr Ternopilskoho nacionalnoho ekonomichnoho universytetu «Ėkonomichna dumka» [in Ukrainian].
5. Pidlypna, R. P. (2015). Metodolohichni zasady tлумachennya definiciji «socialna bezpeka» [Methodological principles of interpretation of the definition of «social security»]. Naukovyj visnyk NLTU Ukrayiny – Scientific Bulletin of National Scientific and Technical University of Ukraine, 25.2, 275–280. Retrieved from : http://nvunfu.esy.es/Archive/2015/25_2/48.pdf [in Ukrainian].
6. Pro osnovy nacionalnoyi bezpeky Ukrayiny : zakon Ukrayiny vid 19 chervnya 2003 roku № 964-IV [On National Security of Ukraine : the law of Ukraine from June 19, 2003, № 964-IV]. (2003, July 30). Uryadovyj kuryer – Governmental courier, 139 [in Ukrainian].
7. Pro zatverdzhennya Metodichnyh rekomendacij shhodo rozrahunku rivnya ekonomichnoyi bezpeky Ukrayiny : nakaz Ministerstva ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrayiny vid 29.10.2013 № 1277 [On approval of guidelines for the calculation of economic security of Ukraine, Order of the Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine from October 29, 2013, № 1277] [in Ukrainian].
8. Doklad o razvytii cheloveka za 1994. Prohramma razvytyya OON [The Human Development Report for 1994, the United Nations Development Programme]. New-York : Oxford University Press [in Russian].